

Vurderingsveiledning

2011

SAM3026 Samfunnsøkonomi 2
Til sentralt gitt skriftlig eksamen

Vurderingsveiledning til sentralt gitt skriftlig eksamen 2011

Denne vurderingsveiledningen gir informasjon om sentralt gitt eksamen og hvordan denne skal vurderes. Vurderingsveiledningen skal være kjent for elever, lærere og foresatte i god tid før eksamen. Sensorene skal bruke vurderingsveiledningen som en felles referanseramme i sitt arbeid.

Vurderingsveiledningen består av en generell del (del 1), som gjelder for eksamen i alle fag, og en fagspesifikk del (del 2).

Del 1

Organisering av sentralt gitt skriftlig eksamen

Sentralt gitt skriftlig eksamen varer i 5 timer. Så langt det er mulig, bør sentralt gitt eksamen være [IKT-basert](#).

Sentralt gitt skriftlig eksamen kan organiseres med eller uten forberedelsesdag. Om det er forberedelsesdag til eksamen i et fag, går fram av del 2 i vurderingsveiledningen.

På forberedelsesdagen er alle hjelpemidler tillatt, inkludert bruk av Internett. Forberedelsesdagen er obligatorisk skoledag. I forberedelsestiden kan eleven samarbeide, hente informasjon og få veiledning.

Hjelpemidler til sentralt gitt eksamen

Sentralt gitt eksamen kan følge to ulike modeller. Hvilke hjelpemidler som er tillatt, avhenger av hvilken av de to modellene som er valgt.

- **Modell 1 – Eksamen**

Alle hjelpemidler er tillatt, bortsett fra Internett og andre verktøy som kan brukes til kommunikasjon. For norsk, samisk, finsk som andrespråk og fremmedspråkene er heller ikke oversettelsesprogrammer tillatt.

- **Modell 2 – Todelt eksamen**

Del 1 – Skrivesaker, passer, linjal med centimetermål og vinkelmåler er tillatt.

Del 2 – Alle hjelpemidler er tillatt, bortsett fra Internett og andre verktøy som kan brukes til kommunikasjon.

Den fagspesifikke delen av vurderingsveiledningen gir informasjon om hvilken modell som benyttes i det enkelte fag.

Gjennom opplæringen i det enkelte fag skal elevene ha blitt veiledet i å vurdere hvilke hjelpemidler de vil ha nytte av i arbeidet med å løse ulike typer oppgaver. Det er eleven selv, gjerne i samråd med læreren, som finner fram til hvilke hjelpemidler som er formålstjenlige.

Bruk av kilder

Dersom det er aktuelt for eleven å bruke kilder i besvarelsen, må disse oppgis på en etterrettelig måte. Det finnes ulike måter å oppgi kilder på. Det er viktig at kilder som blir brukt til eksamen, oppgis på en slik måte at leseren kan finne fram til dem.

Eleven skal oppgi forfatter og fullstendig tittel på så vel lærebøker som annen litteratur. Dersom eleven bruker utskrift eller sitat fra nettsider, skal han/hun oppgi nøyaktig nettadresse og nedlastingsdato.

Dersom sensor mistenker at en besvarelse inneholder kopiert materiale uten kildehenvisning, kan besvarelsen sendes til plagiatskontroll.

Vurdering av eksamensbesvarelser

Læreplanene og forskrift til opplæringsloven er grunndokumenter for vurderingsarbeidet. Forskrift til opplæringsloven §§ 3-25 og 4-18 slår fast følgende:

Eksamen skal organiserast slik at eleven/deltakaren eller privatisten kan få vist kompetansen sin i faget. Eksamenskarakteren skal fastsetjast på individuelt grunnlag og gi uttrykk for kompetansen til eleven/deltakaren eller privatisten slik den kjem fram på eksamen.

Kompetanse er i denne sammenhengen definert som evnen til å møte en kompleks utfordring eller utføre en kompleks aktivitet eller oppgave.¹ Eksamensoppgavene blir utformet slik at de prøver denne kompetansen. Grunnlaget for å vurdere kompetansen elevene viser i eksamensbesvarelsen, er kompetansemålene i læreplanen for fag.²

De grunnleggende ferdighetene er integrert i kompetansemålene i alle læreplanene for fag. Grunnleggende ferdigheter vil derfor kunne prøves indirekte til sentralt gitt eksamen. Grunnleggende ferdigheter utgjør ikke et selvstendig vurderingsgrunnlag.

Karakterer

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-4 og 4-4 har generelle karakterbeskrivelser for grunnopplæringen:

- a) Karakteren 6 uttrykkjer at eleven har framifrå kompetanse i faget.
- b) Karakteren 5 uttrykkjer at eleven har mykje god kompetanse i faget.
- c) Karakteren 4 uttrykkjer at eleven har god kompetanse i faget.
- d) Karakteren 3 uttrykkjer at eleven har nokså god kompetanse i faget.
- e) Karakteren 2 uttrykkjer at eleven har låg kompetanse i faget.
- f) Karakteren 1 uttrykkjer at eleven har svært låg kompetanse i faget.

Kjennetegnene på måloppnåelse i den fagspesifikke delen av vurderingsveiledningene beskriver nærmere hva for eksempel "god kompetanse i faget" vil si for et bestemt fag til skriftlig eksamen.

¹ St.meld. nr. 30 (2003–2004) *Kultur for læring*.

² Forskrift til opplæringsloven §§ 3-3 og 4-3.

Del 2: SAM3026 Samfunnsøkonomi 2

Samfunnsøkonomi skal bidra til å gi innsikt i økonomiske sammenhenger både nasjonalt og internasjonalt. Faget skal samtidig gi eleven kompetanse i økonomisk teori og økonomisk politikk.

Faget skal bevisstgjøre eleven i problemstillinger som gjelder ressursbruk, miljø og bærekraftig utvikling. Samfunnsøkonomi vil kunne gi et godt grunnlag for deltakelse i arbeidslivet, videre studier og livslang læring.

Samfunnsøkonomi 2 bygger på samfunnsøkonomi 1.

Eksamensordning

Forberedelsestid: 1 dag

Eksamen: 5 timers eksamen med sentralt gitt skriftlig sensur

Eksamen er organisert med en forberedelsesdag og en 5 timers skriftlig prøve. På forberedelsesdagen gjøres eleven kjent med ett eller flere temaer i form av tekst eller kildehenvisninger. Alle problemstillingene i selve eksamensoppgaven vil ta utgangspunkt i vedleggene fra forberedelsesdelen og eventuelle vedlegg på eksamensdagen. Eksamen vil ikke nødvendigvis inneholde temaer fra alle hovedområder i læreplanen for samfunnsøkonomi.

Eksamensoppgaven skal gi eleven anledning til å vise sin kompetanse ut fra kompetansemålene i faget.

Det kan være nyttig å se på tidligere gitte eksamensoppgaver, men formen på oppgaven kan variere noe.

Hjelpemidler

Forberedelsesdelen

På forberedelsesdagen er alle hjelpemidler tillatt. Under forberedelsen kan elevene samarbeide, innhente informasjon og få veiledning. Forberedelsesdagen er obligatorisk skoledag. På forberedelsesdagen har elevene krav på veiledning, men veiledningen må ta utgangspunkt i at eleven skal vise sin egen individuelle kompetanse på eksamensdagen.

Eksamen

Alle hjelpemidler er tillatt. Unntak er Internett og andre verktøy som tillater kommunikasjon.

Selv om alle hjelpemidler er tillatt til eksamen, er det noen hjelpemidler som er mer relevante for elevene å ta med seg enn andre. Hvilke hjelpemidler som er mest relevante, vil variere fra elev til elev og hva eleven er vant til å bruke.

Bruk av kilder

Dersom det er aktuelt for eleven å bruke kilder i besvarelsen, må disse oppgis på en etterrettelig måte. Det finnes ulike måter å oppgi kilder på. Det er viktig at kilder som blir brukt til eksamen, oppgis på en slik måte at leseren kan finne fram til dem.

Eleven skal oppgi forfatter og fullstendig tittel på så vel lærebøker som annen litteratur. Dersom eleven bruker utskrift eller sitat fra nettsider, skal han/hun oppgi nøyaktig nettside og nedlastingsdato.

Dersom sensor mistenker at en besvarelse inneholder kopiert materiale uten kildehenvisning, kan besvarelsen sendes til plagiatkontroll.

For at sensor skal kunne finne fram til kildene, bør eleven oppgi kilder underveis i besvarelsen.

Det er ikke et krav i samfunnsøkonomi at elevene bruker kilder i sine besvarelser, men hvis eleven bruker kilder, bør disse være relevante og framheve elevens kompetanse i faget. Elevene skal skrive et presist svar på eksamensoppgaven. Hvis en elev bruker kilder som ikke er relevante for oppgaven, kan det være med på å gjøre svaret upresist.

Bruk av diagrammer i samfunnsøkonomi

Diagrammer kan være et nyttig verktøy for elevene i samfunnsøkonomi. Dette er ikke uttrykt som et selvstendig kompetansemål, men for at elevene skal kunne levere besvarelser med presise beskrivelser som viser sentrale sammenhenger i faget, kan det være en fordel at de bruker diagrammer og leverer dette som en del av besvarelsen der dette er naturlig.

Levering av diagrammer i en IKT-basert besvarelse

Flere har gitt tilbakemelding om utfordringer knyttet til bruk av diagrammer i besvarelsene ved IKT-basert eksamen. Alle hjelpemidler er tillatt til eksamen. Det betyr i praksis at elevene for eksempel på forhånd kan ha laget diagrammer som de på eksamensdagen limer inn i besvarelsen eller leverer som vedlegg. Det er viktig å understreke at elevene bare leverer aktuelle diagrammer, og at disse bør kommenteres på eksamensdagen, slik at de passer inn i besvarelsen og er med på å gjøre svaret presist.

Veiledning til oppgaveløsning

Dette er ikke vurderingskriterier, men veiledende punkter til hvordan eleven på best mulig måte kan få fram kompetansen sin i faget.

- Forklar de sentrale begrepene du bruker.
- Presiser hvilke forutsetninger du legger til grunn.
- Gjør greie for de teoriene du bruker, og forklar økonomiske sammenhenger på en grundig måte.
- Knytt teorien til den økonomiske virkeligheten og til de problemstillingene oppgaven tar opp.
- Bruk diagrammer der det er naturlig, og kommenter diagrammene.
- Bruk din digitale kompetanse til å velge ut og gjøre deg nytte av relevant informasjon.
- Vis faglig kompetanse ved å skrive en selvstendig tekst.

Vurdering av kompetanse til sentralt gitt skriftlig eksamen

”Eksamen skal organiserast slik at eleven eller privatisten kan få vist kompetansen sin i faget. Eksamenskarakteren skal fastsetjast på individuelt grunnlag og gi uttrykk for kompetansen til eleven eller privatisten slik denne kjem fram på eksamen” (forskrift til opplæringsloven § 3-25).

Det er elevens individuelle kompetanse ut fra de aktuelle kompetansemålene i læreplanen som skal vurderes til skriftlig eksamen. De grunnleggende ferdighetene er integrerte i kompetansemålene, men skal ikke vurderes isolert sett. I læreplanen for samfunnsøkonomi er den grunnleggende ferdigheten å kunne uttrykke seg skriftlig beskrevet slik:

”Å kunne uttrykke seg skriftlig i samfunnsøkonomi innebærer korrekt språkbruk, presis bruk av faguttrykk og god skriftlig formuleringsevne. Det betyr også å strukturere fagstoff, argumentere logisk og analytisk og vise hvordan økonomisk teori kan anvendes på praktiske og aktuelle problemstillinger.”

I vurderingen blir det lagt vekt på om besvarelsen er et relevant svar på oppgaven. Det vil ikke settes bestemte krav til lengdebegrensninger, men oppgaven vil bli vurdert ut fra kvalitet og ikke kvantitet: En god besvarelse skal være presis – ikke utflytende. Vurderingen skal ta utgangspunkt i det eleven mestrer, og ikke motsatt. Deloppgavene ”vektes” ikke mot hverandre. Det er besvarelsen i sin helhet som blir vurdert.

Kjennetegn på måloppnåelse / Vurderingsmatrise

I matrisen på de to neste sidene beskrives kompetanse på ulike nivåer i faget.

Eleven kan	Karakteren 2	Karakterene 3 og 4	Karakterene 5 og 6
Forklare/Beskrive			
<ul style="list-style-type: none"> - forskjeller mellom samfunnsøkonomiske og bedriftsøkonomiske vurderinger - teorier om hvorfor land handler med hverandre - ulike former for prisdiskriminering 	<p>Eleven</p> <ul style="list-style-type: none"> - bruker/forstår noen økonomiske begreper på en enkel måte - viser noen evne til reproduksjon av fakta 	<p>Eleven</p> <ul style="list-style-type: none"> - forstår, forklarer og bruker de viktigste faglige begrepene på en nokså god / god måte - viser forståelse for noen økonomiske sammenhenger - viser nokså god / god evne til refleksjon 	<p>Eleven</p> <ul style="list-style-type: none"> - forstår, forklarer og bruker de viktigste faglige begrepene på en meget god / svært god måte - viser meget god / svært god forståelse for økonomiske sammenhenger. - viser meget god / svært god evne til refleksjon
Gjøre rede for			
<ul style="list-style-type: none"> - monopolets tilpasning i markedet og sammenlikne med fullkommen konkurranse - ulike former for ufullkommen konkurranse - økonomisk politikk som fremmer fri konkurranse - mulige årsaker til forskjeller i økonomisk vekst mellom ulike land - virkemidler som kan brukes for å oppnå økonomisk vekst - økonomiske virkemidler som kan stimulere til nye arbeidsplasser - ulike teorier om arbeidsledighet - hvordan pengepolitikken påvirker økonomien - hvordan finanspolitikken påvirker økonomien - gjeldende retningslinjer for den økonomiske politikken i Norge i dag - direkte eller indirekte inngrep i markedet for å forebygge miljøskader og hindre overforbruk av ressurser - frihandel, proteksjonisme og ulike typer handelshindringer - virkemidler myndighetene kan sette i verk for å påvirke valutakursene - betydningen av avtaler for internasjonal handel - betydningen av internasjonale finansmarkeder for økonomien i ulike land 	<p>Eleven</p> <ul style="list-style-type: none"> - viser noen forståelse av faguttrykk og forstår enkelt fagstoff - kan på en enkel måte gjøre rede for ulike økonomiske teorier og bruker gjerne diagrammer der det er naturlig, og bruker noe av det i egen produksjon 	<p>Eleven</p> <ul style="list-style-type: none"> - viser nokså god / god bruk av faguttrykk - viser nokså god / god evne til å gjøre rede for ulike økonomiske teorier og bruker gjerne diagrammer der det er naturlig, og knytter dette til dagsaktuelle problemstillinger der det er naturlig 	<p>Eleven</p> <ul style="list-style-type: none"> - viser meget god / svært god bruk av faguttrykk - utmerker seg med meget god / svært god evne til å gjøre rede for ulike økonomiske teorier og bruker som regel diagrammer der det er naturlig, og knytter dette til dagsaktuelle problemstillinger der det er naturlig

Diskutere, drøfte og vurdere			
<ul style="list-style-type: none"> - samfunnsøkonomiske virkninger av en politikk som stimulerer til økt konkurranse - ulike oppfatninger av begrepet bærekraftig utvikling - de viktigste økonomiske utfordringen som Norge står overfor i velferdspolitikken - sammenhengen mellom økonomisk aktivitet og miljøproblemer - sentrale økonomiske problemstillinger knyttet til fattige og rike land, og diskutere mulige tiltak mot fattigdomsproblemer i verdenssamfunnet - sentrale økonomiske problemstillinger knyttet til Nores forhold til WTO og EU - vurdere egnede virkemidler mot ledighet 	<p>Eleven</p> <ul style="list-style-type: none"> - viser noen evne til å finne fram til og forstå enkelt fagstoff, ulike økonomiske teorier og bruker gjerne diagrammer, og bruker noe av det i egen produksjon - viser enkel kunnskap om dagens samfunnsøkonomiske situasjon i Norge 	<p>Eleven</p> <ul style="list-style-type: none"> - viser nokså god / god bruk av faguttrykk og strukturering av fagstoffet - viser nokså god / god evne til å analysere og vurdere ulike økonomiske teorier og bruker gjerne diagrammer der det er naturlig, og knytter dette til dagsaktuelle problemstillinger - viser nokså god / god oppdatert kunnskap om dagens samfunnsøkonomiske situasjon i Norge 	<p>Eleven</p> <ul style="list-style-type: none"> - viser presis bruk av faguttrykk og meget god / svært god strukturering av fagstoffet - utmerker seg med meget god / svært god evne til å analysere/vurdere ulike økonomiske teorier og bruker som regel diagrammer der det er naturlig, og knytter dette til dagsaktuelle problemstillinger - viser meget god / svært god oppdatert kunnskap om dagens samfunnsøkonomiske situasjon i Norge
<p>Bruk av kilder, der det er naturlig.</p>	<p>Eleven</p> <ul style="list-style-type: none"> - bruker relevante kilder i liten grad 	<p>Eleven</p> <ul style="list-style-type: none"> - bruker relevante kilder på en hensiktsmessig måte 	<p>Eleven</p> <ul style="list-style-type: none"> - bruker relevante kilder på en selvstendig og hensiktsmessig måte

Karakteren 1 uttrykker at eleven har svært lav kompetanse i faget

Schweigaards gate 15
Postboks 9359 Grønland
0135 OSLO
Telefon 23 30 12 00
www.utdanningsdirektoratet.no